

K

KUNSTBEELD.NL

30 JAAR!

26 Ruud van Empel

Pure onschuld

34 Jan Andriessse

Zoektocht naar licht

**46 Rubens en
Brueghel**

**30 Jaar Kunstbeeld
Dossier: 9 Tentoon-
stellingsmakers
40 pagina's extra!**

€ 9,95

Arjan Reinders Ruud van Empel (1958) legt zich vanaf midden jaren negentig toe op de kunstfotografie. Daarvoor werkte hij als decor- en theaterontwerper, grafisch vormgever en filmmaker. Als production designer was hij werkzaam bij diverse tv-producties en in 1993 ontving hij onder andere hiervoor de Charlotte Köhler-prijs. Van Empels foto's zijn geraffineerde, rijk gedetailleerde beeldcollages die op de computer worden samengesteld. Ze ontstaan in series ('The Office', 'Study for Women', 'Study in Green' en meest recentelijk 'World') en tonen sprookjesachtige werelden met 'het landschap', 'de vrouw' of 'het onschuldige kind' in de hoofdrol. Werelden die vanwege hun artificiële perfectie een soort sublimatie zijn van de werkelijkheid zoals we die kennen: alles is er in harmonie, vrediger dan vredig en mooier dan mooi – ronduit paradijselijk. Van Empel ziet schoonheid in ontwapening, in ontroering: 'Dat geeft hoop.'

Pure onschuld

Ruud van Empel,
'World #7', 2005.
Cibachrome 105 x 150 cm.
Courtesy: Flatland Gallery,
Utrecht

Ruud van Empel,
'Study in Green #2', 2003
Cibachrome 118,9 x 84,1 cm
Courtesy: Flatland Gallery,
Utrecht

Ruud van Empel,
Untitled #1, 2004
Cibachrome 118,9 x 84,1 cm
Courtesy: Flatland Gallery,
Utrecht

Hoe ontstaan de foto's precies?

"Alles op de foto's is door mij gefotografeerd. In allerlei tuinen in Nederland, Duitsland en België fotografeer ik de planten; ik heb een gigantisch bestand van bladeren, takken en bomen waar ik uit kan kiezen. De mensen op mijn foto's zijn modellen die ik zelf fotografeer. Op de computer vermeng ik de foto's van meerdere modellen met elkaar, zodat er een nieuw en niet bestaand wezen ontstaat. Het zijn dus door mij gecreëerde figuren; elk lichtplekje is door mij geplaatst, de oogleden zijn meerdere montages, evenals de wenkbrauwen en ook de boven- en onderlip bestaan uit allemaal aparte montages. De top van een neus, de onderkant van de neus; allemaal los gemonteerd. Dat is een heel bewerkelijke techniek, maar een techniek die ik erg prettig vind. Het opnieuw creëren van een figuur, dat is een grote uitdaging."

Dit lijkt meer op het maakproces van een schilder dan dat van een fotograaf. Ben je sowieso meer geïnteresseerd in schilderkunst dan fotografie?

"Schilderkunst is inderdaad mijn belangrijkste inspiratiebron. Niet de fotografie, althans niet de kunstfotografie. Wel interessant vind ik de 'gewone' fotografie uit de eerste helft van de vorige eeuw: fotografie zonder artistieke pretentie. Bijvoorbeeld de fotografie van Mike Disfarmer, die in Amerika in de jaren '40 een fotostudio had waar hij portretten maakte van doodgewone mensen. Los van het feit dat zijn foto's een prachtig tijdsbeeld weergeven, staan de mensen er zo ongeloflijk onbevengd op; ontwapenend vind ik dat. Ze zijn ook nog eens allemaal anoniem. Dergelijke foto's kun je tegenwoordig niet meer maken, mensen gaan nu niet meer zo op de foto. Deze foto's, deze mensen ook, representeren voor mij échte schoonheid. Ook de kleding die ze aanhebben vind ik erg mooi, en dat zie je terug in mijn eigen foto's. Kleding van nu wil ik niet afbeelden, omdat die zo ontzettend lelijk is. Vandaar dat men wel eens zegt dat mijn werk wat ouderwets aandoet."

Is de schilderkunst die je inspireert ook afkomstig uit de eerste helft van de twintigste eeuw?

"Ja, voornamelijk wel. Vooral realisme spreekt me aan. Otto Dix, die weliswaar niet heel erg realistisch schildert, is één van de belangrijkste inspiratiebronnen. Omdat hij de moed had om schoonheid en lelijkheid met elkaar te verbinden. Hij heeft geweldige schilderijen gemaakt van bijvoorbeeld lustmoorden en zelfmoorden, en ook fantastische portretten van hoeren. Die laatste hebben dan soms een heel mooi, meisjesachtig gezicht, maar een flink uitgewoond lichaam. Een combinatie die ik heel interessant vind. In een fotoserie met als thema 'verlies van onschuld', gemaakt voor het fotofestival in Naarden in 2003, heb ik vrouwenfiguren neergezet in exterieurs, bijvoorbeeld in landschappen – maar niet zoals in de Playboy. Je wordt natuurlijk doodgegooid met vrouwenfotografie, met al die standjes en poses die aantrekkelijk moeten zijn. Ik dacht: dat moet anders, maar dan, net als bij Dix, op een manier die toch nog mooi is. Schoonheid laten zien in de lelijkheid."

In de voorlaatste serie, 'Study in Green', is de figuur verdwenen en zijn de landschappen die eerder het decor vormden onderwerp geworden. Hoe is dat ontstaan?

"De natuur boeit me, omdat die niet bepalend is. Het biedt de mogelijkheid om de situatie waar iets plaatsvindt, of waarin je een object of een menselijke figuur wilt laten zien, niet al te bepalend te laten zijn. Als je een straat laat zien, denk je al snel: welke straat zou dat zijn, waar zou je die kunnen aantreffen? Dan ontstaat teveel een verhaal. Een natuurlijke omgeving, dat kan overal zijn. Bovendien geeft de natuur altijd meteen een schoonheid aan het beeld. Al is de sfeer in deze serie wel wat vreemd, enigszins beklemmend, door de manier waarop ik de dingen uit proportie heb gemonteerd."

Het verhalende is dus afwezig in je werk, dat probeer je te vermijden.

"Je moet zo min mogelijk vertellen denk ik. Ik heb ook geen verhaal dat ik wil vertellen. Dat was voor mij altijd al het probleem bij het maken van filmproducties en dergelijke; dat het verhaal – drama – mij eigenlijk helemaal niet interesseert. Toen ik nog filmpjes maakte, kwam ik er op een gegeven moment achter dat dát het was waar ik problemen mee had: bij film en televisie ben je onvermijdelijk een verhaal aan het vertellen. Televisie is een enorm dwingend

medium; als het verhaal niet te volgen is vervelen de mensen zich kapot – hoe mooi alles er ook uitziet. Terwijl mijn fascinatie juist ligt bij het beeld

Je wilt dus voornamelijk iets laten zien.

"Ja; overweldigende, intrigerende beelden. Beelden die je op de een of andere manier pakkend, waardoor je gaat nadenken, of waardoor je gaat afvragen wat ze met je doen. Ik werk niet vanuit een vooropgezet plan, ik begin gewoon en dan ontstaan er groeien dingen, totdat er een fase komt waarop ik besluit dat het af is. Dat maakt het juist boeiend. Het werk moet natuurlijk ook een mysterie in zich hebben. Als iets geen geheim heeft, wordt het plat en oninteressant. Je moet je eigen fantasie erop kunnen projecteren."

Je ontkomt natuurlijk niet aan een interpretatie.

"Nee, maar mensen mogen zoveel mogelijk interpreteren als ze zelf willen."

Met het risico dat het interpretaties oplevert die je niet beoogd hebt, of die je misschien wel helemaal niet aanstaan.

"Die kans bestaat inderdaad. Sommige mensen schrikken bijvoorbeeld van de meisjes die ik afbeeld. Zij vinden ze eng. Maar ik probeer zo'n kind er juist zo onschuldige mogelijk uit te laten zien. Onschuld is een schoonheid, en zoals seksualiteit de kracht is van vrouwen, zo is de kracht van kinderen hun onschuld. Dat wil ik zo optimaal mogelijk aantonen en dat doe ik door onder andere hun gezichten op een bepaalde manier vorm te geven, middels allerlei montages. En de associatie dat het hier meisjes betreft die verleidelijk zijn en bijvoorbeeld gevaar lopen om verkracht te worden, komt vooral voort uit de schijnheiligheid van de tijd waarin we leven. Een dergelijke reactie komt overigens nooit voor bij vrouwen, alleen bij sommige mannen. Die vinden de meisjes er dan seksueel aantrekkelijk uitzien, en voelen zich betrappt op gedachtes die ze niet willen hebben. En daar stellen ze mij dan verantwoordelijk voor! Terwijl de meisjes die ik uitbeeld op geen enkele manier wulps of uitdagend zijn. Integendeel juist: ze zijn maagdelijk en rein."

Maar wat boeit je zo aan een thema als 'onschuld'?

"Het is erg ontroerend, ontwapenend. En dat op zich vind ik een schoonheid, iets heel moois; dat geeft hoop. Als je aan het opgroeien bent, heb je dat natuurlijk niet in de gaten. Maar op een gegeven moment ontdek je dat de wereld behoorlijk corrupt en verrot is. Als je dan van die hele onschuldige kinderen zo lekker onschuldig ziet zijn, dan vind ik dat iets bijzonders. En die fascinatie is voor mij een onderwerp. Wat natuurlijk een tijd lang helemaal niet kon in de kunst, omdat men dat banaal vond. Maar voor mij is dat helemaal niet banaal, juist heel erg mooi."

In je nieuwste serie, 'World', zien we alleen nog maar zwarte kinderen, die in een weelderige, tropisch aandoende natuur staan, of die enkel met hun hoofd boven water uitkomen. Vanwaar zwarte kinderen?

"'World' is, en dat geldt voor al mijn werk, een uitdrukking van onze wereld, de wereld waar we nu in leven – op mijn manier natuurlijk. De veelvormigheid van de tropische natuur biedt mij bovendien veel meer mogelijkheden om een schilderachtig beeld te maken dan de Europese natuur. Daarbij heeft zwart, als kleur, mij altijd al gefascineerd omdat het zo mysterieus is. Zo werd ik ooit gegrepen door beelden uit Pompeï, van helemaal zwarte mensfiguren met ogen van ivoor, die schitterend oplichtten. Ook kreeg ik een keer de opmerking heel dom en beledigend, dat ik in mijn werk Ariërs zou afbeelden. Alsof alles wat blond is en blauwe ogen heeft meteen een Ariër moet voorstellen. Reden voor mij om eens met zwart iets te proberen. En ik had al bedacht dat een zwart meisje in een zuiver wit jurkje een heel bijzonder beeld zou kunnen opleveren

Hoe wordt op deze werken gereageerd?

"Ze worden erg gewaardeerd in Amerika, met name onder de zwarte bevolking. Men is het daar nu eenmaal niet gewend om een zwart kind op zo'n mooie manier afgebeeld te zien. De foto's met zwarte kinderen in het water doen sommigen dan weer denken aan de nare nieuwsfoto uit 1985, van een Colombiaans meisje dat verdrinkt in een modderstroom. Of aan de overstroming van New Orleans, die had plaatsgevonden vlak voordat ik de foto's op de beurs in Miami presenteerde. Maar dat werd niet negatief opgepikt. Het zijn dan ook gewoon kinderen die lekker aan het zwemmen zijn."

Ruud van Empel: 'World' & Frans Franciscus: 'Yenedi tredici', bij Flatland Gallery, Utrecht, 14 oktober t/m 25 november. Paris Photo, 16 - 19 november 2006, presentatie Flatland Gallery met Nazif Topcuoglu, Margriet Smulders, Ruud van Empel, Erwin Olaf en Wang Ningde.